

WAARDESTELLING VOORMALIGE STEENOVEN

gemeente	:	LINGEWAARD
postcode + plaats	:	6691 MG Gendt
straat + huisnr.	:	Polder 37
oorspr. functie	:	Restant voormalige steenoven
huidige functie	:	Bijgebouw, schuur
bouwjaar	:	Eerste helft 19 ^e eeuw (mogelijk oudere kern)
architect	:	n.v.t.
bouwstijl	:	Ambachtelijk, streekeigen
beschrijver	:	drs. L.A.G. Meeuwssen
datum beschr.	:	12-11-2014
datum foto	:	05-11-2014
bronnen	:	<ul style="list-style-type: none">- Informatie verkregen bij bezoek op locatie- Informatie van Historische Kring Gente en Dienst Landelijk Gebied- H.W. Lintsen (red.), <i>Geschiedenis van de techniek in Nederland. De wording van een moderne samenleving 1800-1890. Deel III. Textiel. Gas, licht en elektriciteit</i>, Zutphen 1993

Ligging van het boerderijcomplex aan de Polder, in het buitengebied van Gendt. De voormalige steenoven maakt deel uit van dit complex.

Inleiding

Langs de rivier de Waal, in het buitengebied van het dorp Gendt, bevindt zich een object dat tegenwoordig dienst doet als bijgebouw van een voormalig boerderijcomplex. Op verzoek van de gemeente Lingewaard is dit object aan Polder 37 bezocht en gefotografeerd en is er een kort onderzoek ingesteld naar de cultuurhistorische waarden.

Historie en ligging

Het complex is onderdeel van de Gendtse Polder en heeft een karakteristieke ligging langs de rivier de Waal. Op de kadastrale atlas van Gelderland uit 1832 is op deze plaats al een gebouw aanwezig. Dit was de steenoven van J. Corman, een baksteenfabrikant uit het nabijgelegen Bemmelen. Vermoedelijk gaat dit om het huidige object aan de Polder en waren er aan de voorzijde ervan vijf droogrekken gesitueerd. Althans, de kaart uit 1832 laat zien dat er vijf smalle, langwerpige objecten op het erf aanwezig waren. Bekend is dat eigenaar Corman in 1828 een octrooi aanvraag voor een 'werktuig tot het vervaardigen van metselsteenen van allerhand grootte en gedaante, alsmede van velerlei aardewerk'. De familie Corman bezat eveneens een aardewerkbedrijfje. Niet duidelijk is hoe dit werktuig er precies uit heeft gezien. Mogelijk was het een speciaal geconstrueerde vormbak. De decennia daaropvolgend bleef het object als steenoven in gebruik, achtereenvolgens door baksteenfabrikanten Van de(r) Made en A.J. Corman. In het jaar 1902 kwam het terrein in handen van Wijnhandel Th. Rogmans en functioneerde de kelders van de voormalige steenoven waarschijnlijk voor de opslag van flessen met wijn. In 1920 werd Villa Waalzicht op het erf gebouwd. Deze villa is later gesloopt. De naast de villa gelegen schuur werd deels tot woonhuis verbouwd.

Tegenwoordig doet de voormalige steenoven dienst als bijgebouw (schuur) en is aan voorzijde tegen de kopgevel een koude bak voor het kweken van groenten gerealiseerd. Tegen de langsgevel aan de achtergevel is een overkapping gemaakt, waaronder houtklossen voor de open haard worden opgeslagen. Op het erf bevinden zich eveneens enkele andere schuren. De grotere schuur die later deels tot woonhuis is verbouwd bevindt zich rechts naast de voormalige steenoven. De objecten worden van elkaar gescheiden door een geasfalteerd pad, een oprit.

Beschrijving en karakteristiek

Het object is gebouwd op een nagenoeg rechthoekige plattegrond en heeft één bouwlaag. Het oudste gedeelte is het gedeelte dat zich onder de grond bevindt, de kelder. De gevels boven het maaiveld zijn in een later stadium gedeeltelijk opnieuw opgetrokken in kruisverband, waarbij een groot aantal bakstenen is hergebruikt. Het lessenaardak is gedekt met rode Oudhollandse pannen en grijze golfplaten. Restanten van een schoorsteen lijken nog aanwezig te zijn aan de achterzijde, tegen de langsgevel. Om de dikke muren te ondersteunen zijn eveneens enkele steunberen tegen deze gevel gemetseld.

De kelder kan worden bereikt via een rechthoekige opening in de langsgevel aan de voorzijde. De dikte van de muren – deze zijn ongeveer een meter dik – is hier goed waarneembaar. Openingen zijn ook aangebracht in de kopgevels. De kelder bestaat uit een open ruimte met een tongewelf, gedeeltelijk nog voorzien van pleisterwerk. De muren zijn aan de onderzijde naar binnen gemetseld om de drukkrachten beter op te kunnen vangen. Tevens zijn ter versteviging links en rechts tegen de binnenmuren enkele penanten gemetseld, aan de bovenzijde verbonden door een ijzeren balk die de ronding van het tongewelf volgt. De penanten hebben een trapsgewijze afsluiting. Een ander opvallend detail zijn de aanwezige spoorrails in het plafond, een restant van het spoor dat hier in het verleden heeft gelegen.

Waardering

Architectuurhistorische waarden

Het object is van belang voor de gemeente Lingewaard in het algemeen en voor de Gendtse Polder in het bijzonder als zeer goed en redelijk gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een vroeg negentiende-eeuwse steenoven en heeft als zodanig een hoge typologische waarde. Bijzonder zijn de nog aanwezige oorspronkelijke elementen, waaronder het tongewelf in de kelder, de aanwezige penanten en de restanten van de spoorrails.

Stedenbouwkundige waarden

Het object heeft een zeer markante ligging langs de rivier de Waal, in het buitengebied van het dorp Gendt. Het erf is door zijn lagere ligging in het landschap goed zichtbaar vanaf de openbare weg. Tezamen met de overige bebouwing op het erf bezit de voormalige steenoven een zekere ensemblewaarde. Het maakt deel uit van een historisch gegroeid gebied en is van belang voor het zichtbaar houden van deze situatie. Tevens is het object van belang als onderdeel van het nog aanwezige industrieel erfgoed in de omgeving.

Algemeen historische waarden

Het object is voor de gemeente Lingewaard in het algemeen en voor het dorp Gendt in het bijzonder van algemeen historisch belang als voormalige (bak)steenoven. Het heeft grote waarde als onderdeel van de industriële ontwikkeling van de streek vanaf het begin van de negentiende eeuw. Het markeert de geschiedenis van de baksteenindustrie langs de rivier de Waal en de Gendtse Polder in het bijzonder.

Gaafheid/herkenbaarheid

Door achterstallig onderhoud is het object bouwkundig enigszins in verval geraakt. Echter, restauratie is mogelijk zonder volledig afbraak. De hoofdvorm is nog duidelijk herkenbaar en het object bezit nog diverse waardevolle elementen. Latere toevoegingen, zoals bijvoorbeeld de koude bak, zijn reversibel en voegen zich binnen de karakteristiek.

Zeldzaamheid

In de Gendtse Polder zijn nog enkele waardevolle objecten aanwezig die herinneren aan de baksteenindustrie van de negentiende en twintigste eeuw. Echter, veel gebouwen zijn in de loop der tijd verdwenen. Dit zorgt ervoor dat de voormalige steenoven op het perceel van Polder 37 een zeer hoge zeldzaamheidswaarde heeft.

Conclusie en aanbevelingen

Op grond van het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat het object op grond van de architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische criteria voldoende waarde vertegenwoordigd om in aanmerking te komen voor plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst van de gemeente Lingewaard. Gelet op het bovenstaande adviseren wij, na afweging van bovengenoemde monumentenaspecten, om een redengevende beschrijving op te laten stellen ten behoeve van plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst. Het is daarbij van groot belang om alle erfonderdelen als ensemble op te nemen. Aanvullend dossieronderzoek om meer inzicht te krijgen in de ontstaansgeschiedenis van de verschillende onderdelen is eveneens wenselijk. Eveneens wordt geadviseerd om de mogelijk nog aanwezige archeologische waarden in kaart te brengen.

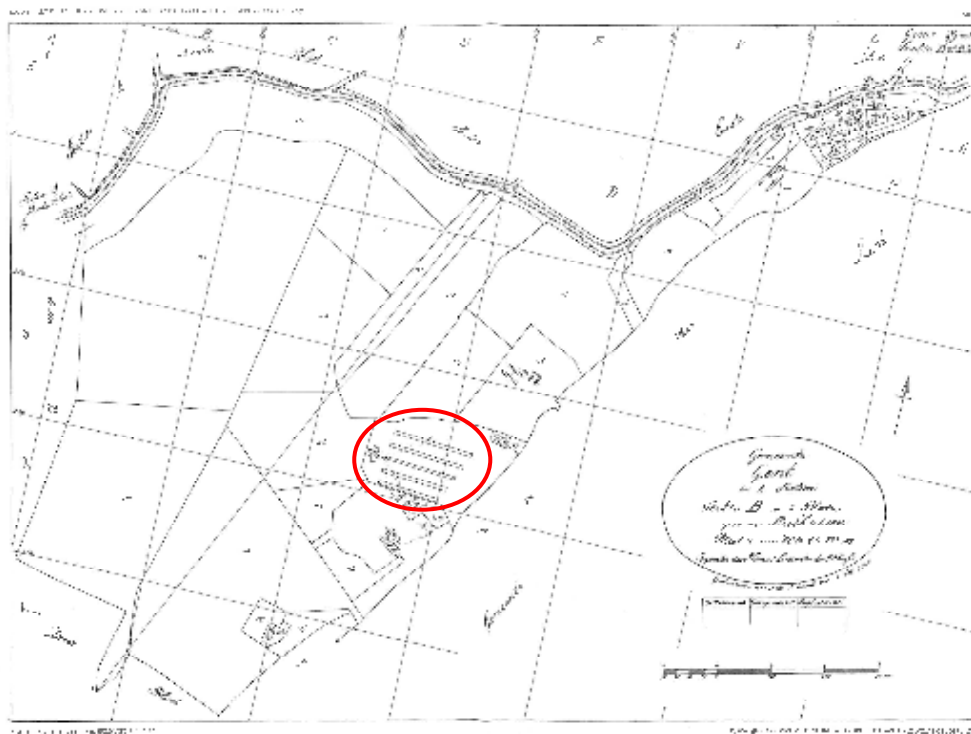
Momenteel is in het bestemmingsplan van de gemeente Lingewaard op het perceel van Polder 37 in Gendt een bebouwingsvlak opgenomen. Dit zou betekenen dat de bestaande erfbebouwing zou verdwijnen. Dit is niet wenselijk vanuit het oogpunt van cultuurhistorie.

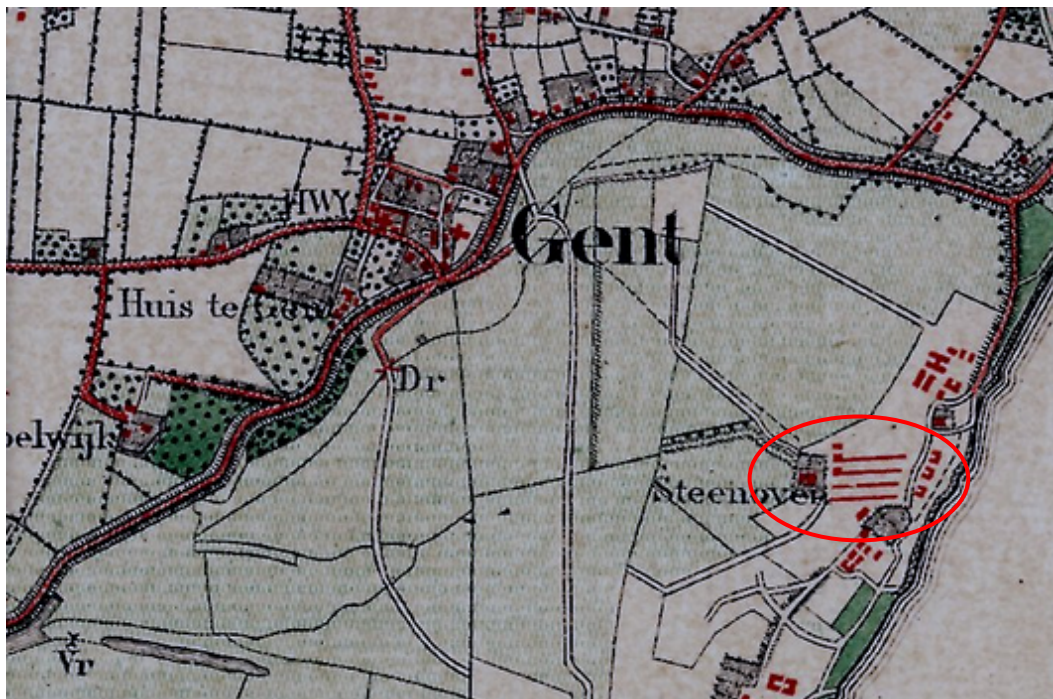
Ligging van Polder 37 in het buitengebied van Gendt. Het complex is rood omcirkeld.

Erfbebouwing Polder 37. De voormalige steenoven is rood omcirkeld.

Kadastrale atlas van Gelderland uit 1832.

Topografische militaire kaart 1868

Topografische kaart kasdarter 1966

Langsgevel voorzijde, kopgevel (rechts)

Kopgevel rechts

Langsgevel achterzijde (linker gedeelte)

Langsgevel achterzijde (rechter gedeelte)

Kopgevel (met later gerealiseerde koude bak)

Kopgevel (met achter het glas een rondboogvormige opening in het baksteen)

Kelder

Kelder

Later dichtgemetselde opening

Trapsgewijze afsluiting penant

Dichtgemetselde opening

Detail spoorrails

Entree tot de kelder (de dikte van de muren is hier goed waarneembaar)

Erfbebouwing. De voormalige steenoven is rood omcirkeld.

Voorgevel schuur/woonhuis

Linker zijgevel en achtergevel schuur/woonhuis

Schuur (aan de voorzijde van de voormalige steenoven gelegen)

Schuur (rechts naast de voormalige steenoven)

Uitzicht aan de achterzijde